

CSEH KÁROLY VERSEI

Régi Nagypéntek

Füstös ajtaja tenyérnyire tárva:
piroslott-sárgállt a kemence szája,
akár a beérett kukoricacső,
s a megkelt cipők –míg hömpölygött a hő–
sütőlapáton fogzottak sorjázva.
Ott kucorgott mindenünk, elült a zajos,
fecskéllő öröm, szárnyszegetten, körben.
Nagypéntek volt, havak utáni, napos,
megmosdott már az udvar s a kert is a zöldben,
friss inget váltott almafa és meggyfa,
járva-kelve csupán a szzirom-habos
szél sopánkodott, és állt Érette pörben:
az Úr fia, jaj, milyen útra megy ma?!
Kukoricaszár-iziket zabálva,
kerekült szemmel nézett iszonyatos
világossággal ránk bentről a tűz lángja,
s a szénvonó is félre vetve-dobva
úgy komorlott, mint félbe tört keresztfa,
s piroslott-sárgállt a kemence szája;
ajtáján lyukak szög-világolása.

2006. április 13.

Eleven gyertyák

Tövíg leégett fáklyák, korhadt rönkök
az üszkös délutánban szerteszórva.
Nagypéntekünkhöz illőn még nem dörgött.
Eső perceg csak – lassan három óra.

Virágoktól azúrlik kertünk alja,
zsengéll a száluk, egyiket letépem –
s megnyújtott gyertyaként magasra tartva,
anyám sírjához kaptat már a léptem.

Körültekintek, mint azon az éjen,
zajgást neszelve, a Körül-tekintő,
s a zöld nyüzszögni kezd lent észrevétlen:

ibolyák izzanak fel áthevülve,
olyan vakítón, mintha a Vízöntő
égboltja hullt le volna most a fűre.

2006. Húsvét vasárnapja

Közelítő

P. Gy.-nak

Hajolj közelebb fényes kőhöz, földhöz,
s köszönts a Húsvét esője után
előmorzsáló első hangyákat.

2006. Húsvét hétfő

HÚSVÉTI TRIPTICHON

Széljegyzet Cseh Károly három verséhez

KALÓ BÉLA

Cseh Károly Mezőkövesden alkotó költőről és műfordítóról az jut az ember eszébe, hogy természetesen homo poeticus, magyarán lírai alkat. De a homo aestheticus s a homo ludens is ott vibrál benne, amikor pasziánszot rak ki gyermekkori élményekből, reb-benésnyi mozzanatokból. Affinitása van a költészeti törekeny csecsebecsékkel való ját-szadozáshoz, a lírai százsikú kristály nála analitikusan csillog és tükröződik.

Húsvéti triptichonja szövegmenyiségben is csökkenő, s gondolati – hangulati ívében egyszerűsödő tematikájú versekből áll.

A *Régi Nagypéntek* érezhetően gyermekkori ihletésű. A zöldellő április közepi virágzásban a kemencét bámuló, az érett kukoricaszínű tüzet leső gyerekek képe *déja vu*-ként *Rimbaud* kenyérlésőjkjét idézi. Az ünnepi vibrálást, villódzást az apró képek, a „mozgósított” csöpp ígék valósítják meg, s ezekbe ékelődik a Nagypéntek misztériuma, melyben az út keresztútta, a heverő szénvonó alakjában is kettétört keresztte emelkedik. Örömet, ünnepélyes várakozást érezhet itt a figyelmes versélvező. S a kettősség: egyfajta archaizálás-tájszavasítás elegyedik a sajátosságos, néha csak szokatlanul használt szóalkotásokkal, szóképzésekkel.

A sorokban rejtetten ott lappang a halálra, a letörésre beérett élet képe is a „kukoricacsó”-ben, s a pirosító-sárgálló kemenceszáj az *Éli, éli lama sabaktani*-ra nyíló krisztusi száj „pillanatképe” is egyben. A várakozás borzongása egy tragédia-előérzettel vegyes, feltámadásos-várakozásos öröm is egyben.

Az *Eleven gyertyákban* egy másik, mai nagypénteki nap „krónikája” foglaltatik. (Adalék a vershez: a költő gyermekkori borsodgeszti kertjének végében áll a temető a dombon) Valóság és legenda között egyensúlyozik a vers, a temetői domb golgotai-Olafjak hegyi éji is, a Körül-tekintő pedig maga az *Úr fia*. (Pásztorunk zsolnárosan szólva, de egyben valamely kereszténység előtti állapotra is utal.)

Két világ simul egybe a költeményben. A kertaljban „azurló” ibolyák megannyi mécses, gyertya lángjaivá, eleven gyertyáivá lényegülnek, s egyben megelőlegezik az új kor, a Vízöntő (ennek színe az ibolya) – feltámadást is. A szertekékellő ibolyák a leszakadt, lehullt „Vízöntő-égbolt” szilánkjai, cserepei, s benne ’felhevülve’ a bibliai új korszak. Itt is népies íz, látásalegyül a sajátosságos – tért és időt – egyszerre megjelenítő „esőcsepp perceg”-kifejezésben. Kísért az alkotóra rejtetten jellemző groteszk is: a „Nagypéntekünkhez illőre halkítva”-sorban. Szabálytalan szonett ez a második darab, a szinte tisztán végigsorjázó jambusokban átérezhető a világ tökéletlensége.

A triptichon harmadik darabja a *Közelítő*. Archaizáló és tömörítő már a cím is: a földhöz való közelebb hajlás és alázat láttatása. A keresztény alázat és a keleti zen finom egymásba játszatása ez a sóhajnyi vers. A futó húsvéti eső után kisüt a nap és előbújnak a természet barna–fekete morzsáiként a hangyák, mely tény valamely halk, belülről jövő, ujjongó örömet vált ki a költőből. A közelebb hajlás egyfajta keleti köszönés-köszöntés boldog lélegzete. „Oldott” tanka ez a vers-sóhaj, ősi egység, amely megegyezik a japán tankával.

Az „előmorzsáló” hangyák képe a buddhizmusban az önmegtartóztatást, a *Biblia Salamont* érintő részében pedig a bölcsességet példázza. *Cseh Károlynál* lélekmotivumnak hat, egyfajta áhitott harmonia lehetőségének megteremthetőségét híván elő.

Tanulságos ez a *Cseh Károlyi*-i triptichon, amely azt bizonyítja, hogy az irodalom is a remény egyik formája; mit tapasztal az ember, amikor megismeri és tökéletesíteni akarja önmagát és a világot. *Ars sacra*, amely megálmodja a boldogabb emberi világot és fel tudja emelni – lehetőségként – az emberi életet.

